

Marko Pavliha

O gibanju, čustvih, motivaciji in kulturi

*V spomin na Mirka Ilešiča
in Dušana Skoka*

I.

Ko sem pred poldrugim desetletjem v Pravni praksi “iz torkle” iztiskal netipično pravniške kolumne, se je ugledni profesor evropskega in gospodarskega prava dr. Mirko Ilešič pridušal dolgoletnemu odgovornemu uredniku Dušanu Skoku glede mojega potopisnega utrinka, češ da bo naslednjič tudi on napisal prispevek o svojem izletu na Šmarno goro, kar je bila svojevrstna sarkastična opazka, čeravno sva drug drugega spoštovala ter tu in tam celo zadržano vstopala v čarobni krog prijateljstva. Seveda reakcije nisem bil vesel, a nisem spremenil stila, ker sem poskušal popotne vtise venomer preplesti s pravom, filozofijo in občimi življenjskimi vprašanji, kar je vsaj v tistih časih pravniški srenji primanjkovalo toliko kot politikom etike. Obeh kolegov, vzornikov in tovarišev žal že vrsto let ni več na tem svetu, a sem prepričan, da se bomo še srečali, zato jima od srca poklanjam tale zapis.

Zakaj nas večino vleče na pot, zakaj radi potujemo? Nekdanji izjemno priljubljeni harvardski profesor pozitivne psihologije Tal Ben-Šahar, ki je

študentom predaval o sreči, je izvrstno razložil esenco človekove potrebe po gibanju v povezavi s čustvi in motivacijo, kar je še posebej lepo razvidno iz etimologije angleškega jezika in angliziranega širšega besednjaka. Pravi, da gibanje (*motion*) povzroča čustva (*emotions*) in nam vzbuja motive (*motivations*), ki predstavljajo gonilno silo naših dejanj. Že sam jezik torej razkriva temeljno resnico, da so emocije, gibanje in motivacija nerazdružljivo povezani s skupnim latinskim izvorom *moveo* (gibati, migati), samostalni motiv pa prihaja iz srednjeveške latinske besede *motivum*, kar pomeni nagib, vzgib ali gibalni vzrok. Kot mi je pojasnil profesor Janez Kranjc, izraza emocija latinščina ne pozna, v sodobne jezike je pripotoval prek francoščine. Konec 16. stoletja naj bi se pojavila beseda *emotion*, ki je izpeljanka iz *mouvoir* in *motion* (spraviti v gibanje, ganiti) in izvira iz vulgarne latinščine (*exmoveo* oziroma *emoveo*). V francoščini je emocija (*émotion*) po slovarju začasna čustvena reakcija velike intenzivnosti, ki jo navadno povzroči spodbuda iz okolja.

Sirski pesnik Ali Ahmed Saïd Esber, ki ga bolje poznamo po božanskem vzdevku Adonis, je za intervju sobotne priloge še vedno najbolj uravnoteženega slovenskega dnevnika (toda tudi ta na trenutke že rumeni pod komercialnimi pritiski) povedal, da sta ga v življenju najbolj zaznamovali dve besedi, in sicer glagola oditi in potovati. Treba je iti, pravi, kajti vsak odhod je oblika ustvarjanja, potovati pomeni spremeniti se in preroditi. Ali kot verjame Pascal: naša narava je gibanje, mirovanje pa je smrt. Vsi smo popotniki in rezultat prehojene poti in izkušenj.

Pričujoči miselni kometi so se (mi) zasvetili med poletnim zasebno-službenim koledovanjem med Novo vasjo nad Dragonjo na obronkih slovenske Istre, Maastrichtom, Londonom, Trevisom, Verono, Fažano, Puljem in otokom Ižem. Nič posebnega, boste rekli, in imate popolnoma prav, če bi šlo zgolj za zemljepisne širine in dolžine brez osebne refleksije; ker pa me je tokrat še posebej povleklo v *axis mundi*, se mi dozdeva, da vas utegnejo zanimati brskanja po esenci gibanja in potovanj v soju čustev, motivacij in kulture.

II.

Po službeni Budimpešti in Varšavi sem komaj čakal na štiridnevno odisejado s svojo najboljšo tričetrtinsko polovico, da celoto podvojiva s sado-voma najine "ljubezni dvoedine". V nekdanjih študijskih letih je bila tujina rezervirana za najbogatejše, najboljše ali najbolj avanturistične

posameznike, dandanes pa jo ima večina zagretega mladeža postreženo na evropskem pladnju, čeravno si je ne morejo privoščiti prav vsi, najbrž le manjšina. Najina otroka sta to možnost imela in jo tudi izkoristila: hči je dobrih pet mesecev preživela na holandski pravni fakulteti v Maastrichtu, sin pa na ekonomski v angleškem Newcastlu. Dogovorili smo se, da se za konec tedna dobimo na hčerinem teritoriju, potem pa ju odpeljeva domov, pri čemer sva upala, da bosta kovčka, ki sta ju poprej odposlala po pošti, vsebovala kar največ oblek in drugih potrebščin.

Pot je bila zanimiva iz vseh zornih kotov, od eksministrskega do civilnega. Vseh pohval vrednega hibridnega priusa sva zagnala ob petih zjutraj in veleumni garmin nama je sporočil, da bova približno 1300 kilometrov zmogla do štirih popoldne, kar je bila nepozabna zmeta. Začela sva v hudem nalivu, ki ga je na italijansko-avstrijski meji odgnalo sonce, nato pa je šlo kot po maslu do Stuttgarta, kjer sva prvič obtičala v koloni, brez najavljenega razloga, kar tako, zaradi običajnega petkovega prometa. Med nekajurnim polžjim premikanjem so me sicer obletavale asociacije na bližnji Tübingen, Primoža Trubarja, svetovni etos, izmišljeno Slavico z Radia Capris in Toneta Partljiča z njegovimi šegavimi *Nebesi pod Pohorjem*, a vse to ni kaj dosti pomagalo k pomirjenju razjarjenih živcev. Ko sva se končno začela premikati s kolikor toliko normalno hitrostjo in želela pot nadaljevati mimo Karlsruheja, ki ga je Ester v vsej naveličanosti zmogla šegavo oklicati za Karla-med-rjuhami, sva se v nevihti znašla pred zaprtim uvozem na avtocesto. Tjakaj naju je črna elektronska naprava še nekajkrat trmasto pripeljala, dokler nisva obupala in se ustavila na zanikrni bencinski črpalki, kjer sem se v polomljeni nemščini uspel po človeško dokopati do prave smeri. Pa naj mi še kdo kritizira slovenske ceste, ki sploh niso slabe, le popeljite se malo po Evropi, kaj šele po vzhodnejših in južnejših deželah!

Ko sva ob pol desetih zvečer ob sončnem zahodu (!) končno prispela v precej odštekan hotel Kaboom poleg železniške postaje, naju je najin podmladek že čakal na večerji, zato so čustva v hipu izbrisala vse doživete nevšečnosti in nas priklopila na vzhičenost. Preživeli smo nepozaben konec tedna, od katerega mi je ostalo v spominu predvsem umirjeno univerzitetno vzdušje mesteca ob reki Mass, številni kolesarji, tršati visokorasli Nizozemci in svojevrsten paradoks, da država, ki je soustanovila Evropsko unijo, na eni strani deluje zelo evropsko, na drugi pa recimo ljudje niso podprli nesojene evropske ustave. Na pravni fakulteti brez nacionalnega rompompoma ponujajo poseben program tudi v angleškem jeziku, pri čemer nikogar ne skrbi usoda nizozemščine, saj je domovinska in slehernikova skrb za materinščino samoumevna. Drži, da jih je osemkrat več kot

Slovencev, a je denimo Maltežanov petkrat manj kot nas, Gruzijcev pa le dvakrat več, pa nimajo problemov z mednarodnim *lingua franca*.

III.

V duetu je torej sledil (vedno znova) najslajši London s kombinacijo akademskega udejstvovanja v Mednarodni pomorski organizaciji, dobrodelne prireditve Stay Alive v Libertyju (z obilo zastojkarskih koktajlov in prsato didžejko), koncerta Massaoke sredi betonske džungle ob Temzi in razstave ameriške slikarke Georgie O'Keefe v galeriji Tate. Kulturni višek je bila nepozabna triurna modernizirana Shakespearova predstava *Sen kresne noči* na stojišču v gledališču Globe za pet funtov po osebi. Režiserka Emma Rice je skupaj z dramaturginjo Taniko Gupta pričarala nenavadno indijsko mitološko in pravljичno vzdušje; na piedestalu kot v nebesih ansambel igra dinamične melodije z virtuozno Sheemo Mukherjee s sitarjem v ospredju, škrata Robina je upodobila eksplozivna ženska, Helena pa se je preobrazila v moškega Heleniusa. Shakespearovo gledališče, ki je sodobna konstrukcija originala iz let 1599 in 1614, je dokaz, da je možno kulturo približati sleherniku za drobiž, toda za kaj takega morajo imeti posluš politiki, podjetniki in umetniki.

IV.

Vsaj dvajsetkrat sem že popotniško izkusil letališče v Trevisu, mesta pa še nikoli, čeravno mi ga je prijatelj z Malte opeval kot izjemno slikovit kraj, vreden ogleda. Tokrat sva bila skorajda prisiljena tu prespati in se naslednje jutro sprehoditi po njegovih ulicah.

Kot se lahko na hitro podučimo, je bila prva naselbina na tem območju z obilico vodnih virov vas iz predrimskega obdobja, zgrajena na zavoju reke Sile. Zaradi pomembnih cestnih arterij in vodnih poti je bil Treviso vse od antičnih časov živahno trgovsko središče, pozneje pa so tudi to mesto dosegle posledice propadanja rimskega cesarstva. Ko so ga osvojili Langobardi, je postal ena od šestintridesetih vojvodin njihovega kraljestva; v njem so ustanovili kovnico denarja, ki so jo pozneje uporabljali tudi Karolingi in Beneška republika. Okrog leta 1000 je mesto sprejelo lasten statut kot avtonomna komuna, in ko je v zavezništvu z Veronsko in Lombardsko ligo porazilo Friderika Barbarossa, je doživljalo ekonomski,

arhitekturni in urbanistični razvoj. Leta 1321 je bila v mestu ustanovljena ena prvih univerz, Ezzelini so bili med letoma 1237 in 1260 prva rodbina, ki ji je uspelo uveljaviti svojo oblast v mestu, sledili sta ji družini Collalto in Da Camino, leta 1329 ga je zasedla vojska rodbine Della Scala, leta 1339 pa se je mesto prostovoljno podvrglo Beneški republiki in tako postalo njeno prvo kopensko ozemlje.

Na medmrežju reklamirajo ogled stolnice iz 6. stoletja, zgrajene v središču mesta, kjer so nekoč stali gledališče, tempelj in verjetno tudi terme, zanimiva je cerkev sv. Frančiška s samostanom, v kateri sta grobova enega od sinov Danteja Alighierija in hčerke Francesca Petrarca. Trg Piazza dei Signori je srce mesta, njegovo kulturno in družabno središče, kjer *espresso* še bolj diši po italijansko in s svojim okusom izvablja Proustove občutke, čeravno bistveno manj melanholične. Na njegovi vzhodni strani stoji Palača tristotih, imenovana tudi Palazzo della Ragione, zgrajena v 12. stoletju, nekoč sedež Najvišjega sveta, ogleda sta vredna tudi zastavljalnica za ubožne Monte di Pietà in Cappella dei Rettori. V Trevisu se je rodil Benetton in lahko si mislite, da v družbi moje najzlahtnejše gospe ni šlo brez nakupov, tudi v mojo korist in povsem sprejemljivo "škodo".

Potem sva se odpeljala v Verono, v mesto za zaljubljenca, ki hrepenijo po Juliji na balkonu in Romeu pod njim, si lajšajo ljubezensko sladko trpljenje z *bollito misto*, prelitim s kostnim mozgom in kruhovimi drobtinami ter zalitim z rdečim vinom valpolicella, nato pa se pogrežnejo v arensko operno praznovanje, kjer recimo kot midva uživajo ob nepozabni *Aidi* v režiji Franca Zeffirellija. So njena suženjska čustva do zavojevalskega Radamesa silnejša kot pripadnost očetu in domovini, je biti lepše pri živem telesu zazidan v grobnico z najdražjim kot nesrečno živeti na svežem zraku?

V.

Ker sem v otroštvu in (prvi) puberteti vselej letoval v šotoru, največkrat v čarobnem Valunu na Cresu, mi je po prvih boljših dohodkih prijalo, da smo z družino odhajali v eksotične kraje na *all inclusive*, kjer ni bilo treba skrbeti, koliko staneta (Dolanca?) popita pijača in snedeni sladoledi, ker je bila za pavšalno ceno vselej na razpolago mizica-pogrni-se. Zato sem se pred leti sprva na vse kriplje otepal svakinjine ponudbe, da s soprogo teden dni popaziva na njihovo prikolico v kampu Peroj zraven "črnogorskega" Peroja v Fažani, a se je na ženino prigovarjanje vendarle zgodilo "prikoliciranje" in naju takoj zasvojilo. Romantični večerni klepeti ob sveči in

travarici, jutranje plavanje, kavica v mičnem mestecu, kuhanje v kopalkah, magična Foška z blagodejnimi vibracijami, mistični Vodnjan z mumijami, rimski Pulj z živahno tržnico, impresivno ribarnico in pšeničnim pivom nasproti Avgustovega hrama... Uauu!

Kjer koli sem, poskušam s pogledom prebiti svetlobno onesnaženost, ki je je v fažanski naravi zanemarljivo malo, in utoniti v zvezdnatem nebu, ki me spominja na poučne oddaje Stephena Hawkinga, v katerih me je poučil, da je lahko sleherni človek genij (torej tudi jaz?) in da je v naši galaksiji 300 milijard zvezd in vsaj 100 milijard planetov; teh naj bi bilo 50 milijard kot Zemlja skalnatih, 500 milijonov pa naj bi imelo tudi vodo, kar je bistven pogoj za življenje. Če temu dodamo še 200 milijard galaksij in vse verjetnejšo teorijo o mnogoterosti vesolj (*multiverse*) namesto zgolj enega (*universe*), potem mora biti tudi največjemu skeptiku in nejevernemu kristalno jasno, da v vesolju zagotovo nismo sami, samo vprašanje četrte (ali katere druge, še ne odkrite) dimenzije je, kdaj bo prišlo do bližnjega srečanje tretje vrste. Veliki pok pred malo manj kot 14 milijardami let bi lahko ponazorili s hipno prebujenim Stvarnikom, ki je skozi obroček na magični paličici začel pihati milne mehurčke, od katerih je vsak pomenil novo vesolje, ki se ni razblinilo, marveč se je večalo in širilo in se še vedno napihuje. Toda kaj je bilo pred tem in kaj bo mnogo pozneje? Znanstveniki so s teleskopi in drugo opremo mednarodne raziskovalne organizacije Evropski južni observatorij (ESO) našli dokaze o obstoju planeta v osončju naše najbližje zvezde, na katerem bi se utegnilo razviti življenje. Planet, ki so ga poimenovali Proxima b, je od nas oddaljen okoli 4,2 svetlobnega leta in kroži okoli rdeče pritlikavke Najbližje Kentavre, okoli katere potrebuje le enajst dni, saj ji je skoraj dvakrat bliže, kot smo mi Soncu. Poleg tega je Nasa pod površjem Evrope, ene od 67 Jupitrovih lun, ki jo je že leta 1610 opazil Galileo Galilej, odkrila ocean, kar posredno pomeni, da so tam razmere za življenje... Kakor koli že, zaenkrat vsaj materialno prisegam na našo mamko Zemljo.

Med šumljavimi borovci na morskih obronkih še lepše šumijo papirnate knjige in šušljajo besede prav v tistem molu ali duru, v katerem je uglašena moja duša. Že od nekdanj sem si želel prebrati še katero izmed del Antoina de Saint-Exupéryja, kajti čudoviti *Mali princ* je tako močno kulturno, nesmrten in obče priljubljen, da je včasih že malce kičast, saj je bila v naši in še kateri generaciji pravcata sramota, če ga nismo prebrali in znali vsaj nekaj odlomkov na pamet. Edvard Kocbek je iz francoščine v slovenščino sijajno prevedel romana *Terre des hommes* in *Vol de nuit*, ki sta pri nas izšla pod skupnim naslovom *Veter, pesek in zvezde*. Ker je Tonči

kot strmoglavljeni pilot sredi puščave očitno doživel strašno žejo, je napisal enega najlepših spevov o vodi, ki naj bi je odrasel človek popil vsaj dva do tri litre na dan, on pa je koprnel po kapljicah: „Voda! Voda, nimaš ne okusa, ne barve, ne vonja. Človek te ne more določiti, okuša te, ne da bi te poznal. Ti nisi samo potrebna za življenje, ti si življenje samo. Prepajaj naju s slastjo, ki si je s čuti ne morem razložiti. Po tebi se vračajo v naju moči, ki sva se jim bila že odpovedala. Po tvoji milosti se v nama odpirajo posušeni vrelci najinega srca.“

Na prvi pogled se zdi, da v knjižici prednjači letalstvo, neskončna ljubezen do letenja, a je v resnici mnogo, mnogo več. Pisatelj razglablja o človekovi veličini, ki ne nastane sama od sebe, zgolj z obleko, hrano in izpolnitvijo vseh njegovih potreb, kar ga napravi za malomeščana, vaškega politikanta in tehnika, odtujenega notranjemu življenju. Izobrazba še ne ustvarja kulture in klavrno podobo o njej si ustvari tisti, ki misli, da temelji na spominski sposobnosti za formule: „Slab študent najvišjih šol ve danes več o naravi in njenih zakonih, kakor sta vedela Descartes in Pascal, toda ali je tudi sposoben njunega duhovnega poleta?“ Saint-Exupéry toži, da ga tega, kar ga muči, ne ozdravi nobena ljudska kuhinja, kajti ne pestijo ga lačni, grbavi in grdi, marveč „v slehernem izmed nas zaklani Mozart“. Samo duh, ki dahne v ilovico, zmore ustvariti človeka.

Letos so v mojo poletno knjižno malho namenoma zašli tudi Teofrastovi *Značaji*, ki bi morali biti obvezno čtivo katerega koli psihoterapevta ali dušebrižnika. Ker nisem dobil *Otroštva*, sem od kresnikovega nagrajenca Mihe Mazzinija prebral mladinski roman *Zvezde vabijo*, iz katerega sem si izpisal naslednji pomenljivi stavek: „Včasih sovražimo tisto, česar ne upamo ljubiti.“

Prijetno presenečenje je zame Carlos Pascual, v Slovenijo priženjeni Mehičan, ki pronicljivo piše *O služkinjah, visokih petah in izgubljenih priložnostih*. Skrbi ga, da mladi Slovenci ne govorijo o lokalni politiki in ne berejo resnih časopisov, skrbijo ga klientelistična narava slovenske družbe in očetovski pokroviteljski odnos med ljudmi in vlado, ki povzroča apatično in prerazvajeno študentsko populacijo, zaskrbljen je nad sklerotično akademsko sfero in kulturno, samozadostno in mnogokrat sterilno aristokratsko elito. Pravi, da je branje kot poslušanje mrtvih z očmi...

Za vrhunec sva odplula na Brione na premiero predstave *Shakespeare poletne noči – variacije* v režiji Lenke Udovički (soproge Radeta Šerbedžije, ki naju je lani na istem prizorišču navdušil v vlogi kralja Leara), s katero sta gledališče Ulysses in zagrebška glasbena akademija obeležili

400. obletnico smrti enega največjih dramatikov in pesnikov vseh časov. Glavna vloga "čuvaja Shakespearovega spomina" pripada slovenskemu igralcu Radku Poliču, ki je žarel, blestel in – kot le on zna – vidno v srcu krvavel, gre pa za *hommage* Shakespearu, v katerem se večinoma mlade igralke in igralci z besedami, gibi in glasbo sprehodijo od časov velikega dramatika do današnjih dni s poudarkom na izbranih motivih iz njegovih kraljevskih kronik, tragedij in mitskih ljubezenskih scen.

Takole se je izpovedal Rac v intervjuju, ki sta ga imela s prvo ženo, prijateljico in legendarno igralko Mileno Zupančič za Sobotno prilogo Dela, po tem, ko se je v svoji značilni, pogosto znatno retorični mržnji pridušal, da je njegovo življenje zaradi dela ena sama katastrofa, da teče naprej brez družine, brez najbližjih, brez prijateljev, ostal mu je samo oder, "preklete deske, ki življenje pomenijo": „Lahko si samo približno predstavljam življenje brez teatra, filma, igre! Pravkar ko to pišem, sem na Brionih, kjer se pripravljam na predstavo *Shakespeare ljetne noči* – variacije, v katerih igram samega sebe, Borgesa, Shakespeara – skozi okno moje sobice vidim gozd, stoletne velikane borov in cipres. Začel je pihati *zapadnjak*, zelo je soparno, približujejo se *neverini* – nevihte (končno), škržati žagajo in pilijo svoje zrsz, zrsz, zrsz. Pozabil sem na vse, predvsem na svoj poklic... Samo veter, škržati, kriki galebov in šum morja. Ja, lahko bi bil gozdar. Zakaj nisem?“

Drži, poleg kulture je vse naokoli prirodni živalski vrt, v morju in na kopnem, ki ga poleg raznovrstnih rib, ježkov, leščurjev in preostalega morskega življa krasijo nervozni martinčki, vrabci, škorci, radovedne grlice, mravlje, muhe in občasno ose, komarjev pa sploh ni, mar veste, zakaj? Zato, ker v drobovju zapuščene in na pol podrte trgovine, ki sicer kazi okolico, gnezdiyo lastovke, ki poskrbijo za antiinsektično ozračje in dobro počutje opazovalcev, saj uživamo v njihovih zračnih vragolijah in akrobatskih nizkih preletih, s katerimi mimogrede odganjajo tudi nezaželeno plenilsko pisano šojo. Zanimivo, da ta ptica velja za plašno, zato je bolj kot po videzu prepoznavna po glasnih in raskavih krikih, ki jih oddaja kot svarilo, kadar opazi nevarnost. Pogosto posnema oglašanje plenilcev, od mijavkanju podobnega klica kanje do kraguljevega „kjakjanja“, ki ga je največkrat preprosto ločiti od klica ujede že po tem, da prihaja iz gozda namesto z višine. Žolna je vsejed ptič, ki se prehranjuje pretežno z želodom, oreški, semeni in žuželkami, občasno pa pleni tudi mladiče drugih ptic v gnezdih – zato obrambna drža lastovic – in male sesalce.

In potem je tu smrdokavra, ki se bolj redko pokaže, a s svojim vilinskim stasom vsakič navduši opazovalce. *Up-up-up, pu-pu-pu*, kliče ta vodéb ali vdáb k pozornosti z značilnimi zvoki, ki so botrovali smrdokavrinemu

znanstvenemu poimenovanju *Upupa epops*, vsakič se s prikupno glavico prikloni, kot da bi želela prikimati lastni impozantnosti navzlic nesrečnemu imenu. Gre za ptico, ki bi jo po videzu prej umestili na daljno Novo Zelandijo ali Papuo Novo Gvinejo, pa se očitno odlično počuti tudi v Istri. Nemogoče jo je zamenjati s katero koli drugo letečo pojavo, ker je razpoznavna tako pri sedenju kot pri letenju. Ima dolg, šilast, temen in rahlo navzdol zakrivljen kljun, zgornji del telesa je rožnate do oranžne in peščeno rjave barve, zaobljena široka krila so okrašena s črnimi in belimi črtami, rep je črn s široko belo prečno progjo. Na glavi ji čepi vrsta dolgih peres s črnimi konicami (čopa), ki jih smrdokavra občasno dvigne, kot je to ponosno počel s svojo perjanico Inču Čuna, poglavar Apačev in oče slavnega literarnega Vinetuja. Smrdokavrine nožice so sive in kratke, a zaradi tega nima prav nobenih kompleksov. Samec in samica sta si tako podobna, da ju je mogoče ločiti le z natančnim bližnjim ogledom (do katerega še zdaleč ni enostavno priti), prav tako je težavno določanje starosti. Mladiči imajo sorazmerno nekoliko krajši kljun in perjanico ter so za odtenek manj živih barv; pravkar izlegli ptički so po vsem telesu porasli z dolgim belim puhom. Smrdokavra se pogosto pojavlja v folklori in mitologiji, v antični kulturi, tako v dobrem kot slabem. V starem Egiptu je veljala za sveto žival in je služila kot častitljiv okras na žezlih bogov, opevali so jo perzijski pesniki, Arabci so ji pripisovali čudežne zdravilne lastnosti, Skandinavci so jo imeli za znanilko vojne, drugje po Evropi pa je bila zaničevana kot tatica oziroma nasploh zloben lik. Pred šestimi leti so jo Izraelci v anketi izbrali za državno ptico.

Kadar koli vidim smrdokavro, se retorično sprašujem, od kod tako lepi živali zasmehovalno ime, ki je zloženka iz glagola *smrdeti* in narečne besede *kabvara* (vrana). Menda so jo zaznamovali že v antiki zaradi nečistega, smrdečega gnezda, vendar poznavalci pravijo, da to ni res, da ne zaudarja. V starem rimskem pravu je veljalo načelo *falsa demonstratio non nocet*, napačna označba ne škoduje, Shakespearova Julija pa se je spraševala, ali ne bi vrtnica enako sladko dišala, če bi se imenovala kako drugače, češ da poimenovanje določene reči ni pomembno, ker šteje le to, kar je v resnici. Kaj pa *nomen est omen*, da naj bi včasih že ime oznanilo, kaj je kdo, recimo Pavliha je res en pavliha, Kovač je v resnici kovač, Fuk je pohotnica, Zlodej peklenski, Klinec nabrekel, Cepec neumen, Ocvirk masten, Špeh še bolj, Jelen živalski in še bi lahko paberkovali nešteto slovenskih imen in priimkov, ki puščajo pekočo ožigosanost in največkrat povzročajo psihopatološka stanja. Če vse to zlijemo s pregovorno slovensko zavistnostjo

in neznosno lahkotnostjo obrekovanja, so lahko posledice katastrofalne, kar pomislimo na ubogega možakarja, ki je pred desetletji v neki reklamni propagiral krompir na precej čuden način z značilnim (norim) smehom, pa so ga menda vaščani tako zelo zasmehovali kot *krompirjevca*, da je napravil samomor. Je res sreča za najbolj neumnega kmeta, da pridela najdebelejša jabolka iz zemlje (*pommes de terre*), kot *Kartoffel* romantično imenujejo Francozi? Mar obleka res naredi človeka, kakor tudi vsa ostala kozmetika, nakit in slična navlaka, podobna zapeljivim nalepkam na zanič proizvodih?

Zmerni stereotipi niso nič slabega, dokler z njimi rokujemo dobrohotno in obzirno šaljivo. Pač pa bi morali vklopiti alarm, ko jih začnemo vihteti kot ostro sabljo z namenom, da bi sekali glave. Kako hitro nekomu z izdatno pomočjo medijev obesimo dosmrtni mlinski kamen, da je prešuštnik, seksist, alkoholik, drogeraš, peder, lezbijka, jebač, impotentnež, pedofil, desničar, levičar, politični pribežnik, hinavec, povzpetnik, grebator, hinavec, lopov, tajkun, baraba in kdovekaj še vse, je skaženo tetoviran po obrazu in duši, kar mu zagotovo ne prinaša točk priljubljenosti. Nič ni narobe, da brez dlake na jeziku – čeravno subtilno, s taktom – rečemo bobu bob, toda prej za božjo voljo preverimo, ali gre v resnici vsaj za rastlino, če že ne za stročnico. Dobro ime se sila težko pridobi, a hipoma izgubi.

Zlasti je nevarna ksenofobija, sovraštvo do tujcev, zlasti beguncev ali migrantov, bosanskih priseljencev, šiptarjev, ciganov, čefurjev, rumencev, rdečkožcev, zamorcev, foreštov in vsega, kar ne izhaja iz naše srenje, kar je drugačne barve in neznanih šeg in navad in druge vere in – po naše edinole pravilnem mnenju – trapastih prepričanj. Kipeča nestrpnost se je prikradla celo v evropski parlament v podobi nacionalističnih in drugih ekstremističnih politikov. Mar nismo združeni v različnosti, zakaj tako trdovratno molčimo med doneče opevanim medkulturnim dialogom v hlinjeni tonaliteti *Ode radosti*? Si sploh predstavljamo, koliko trpečih ljudi si zasluži “opravičilo človeka”, kot o tem sijajno piše Karin Cvetko Vah?

Vidite, tako zelo človeka narava prevzame, se opravičujem, če me je zaneslo. Naj od svojih “nenaravnih” opažanj priobčim le še to, da večina turistov raje teče in kolesari, namesto da bi med plavanjem in potapljanjem uživala morske prelesti, če izvzamemo modno supanje in bahaško grmenje z vodnimi skuterji, gliserji, privezanimi padali in podobno tehnološko navlako. Med drugo polovico letovanja v Fažani doživiva nepozaben koncert dveh klap Cinquina in Brnistra z domačinom Erikom Balijo kot gostujočim pevcem, ki je živ(ahn)a priča, da zmore človek s posebnimi potrebami še posebej blesteti s svojimi posebnimi talenti in veščinami.

VI.

Se nemara spomnite, kako je Voltaire pojasnil metafiziko? “Silno preprosto,” je rekel. “Ko poslušalci že nekaj časa ne razumejo ničesar več in ko tisti, ki govori, začneja razumeti, da ne razume svojih besed, je to metafizika.”

Po fažanskem duetu je sledilo družinsko romanje v kvartetu oziroma kvintetu na otok Iž, kjer smo z našo čivavo Jimmyjem skorajda brez ležanja na plaži preživeli celostne in duhovne počitnice. Samouresničevali smo se ob vegetarijanski hrani, jogi in karmični diagnostiki karizmatičnega Marjana Ogorevca, ki ga mediji največkrat opišejo kot bioterapevta, ki je na terapijah “dal skozi” okoli pet tisoč ljudi in sodeloval s Primožem Kozmusom pri osvajanju olimpijske medalje. Toda Marjan je znatno več, kar se magično zrcali v jezerih njegove triglavske duše: mornar na vojaški podmornici, atlet, karateist, trener, maser, učitelj, predavatelj, pisatelj, šaman... Na svoji spetni strani takole začne pripoved o sebi: “Kot otrok sem veliko časa preživel v gozdu; pod okriljem mogočnih dreves sem se počutil varnega. V potoku sem lovil postrvi kar na roko, pasel sem sosedove krave. Narava me je vznemirjala, v svoji samoti sem se počutil varnega. V šolski knjižnici sem si sposojal knjige in z njihovo pomočjo vstopal v drugačne svetove, takrat kmečkemu fantu nedosegljive. Oddaljeni kraji so me privlačili zaradi meni nepoznanega življenja, ki naj bi tam pulziralo drugače kot pri nas – enako mistični so se mi zdeli tisti na Zemlji in oni v neznanem stvarstvu. Domišljiji sem dajal prosto pot. Danes vem, kako je ta pomembna in kako ustvari resničen svet, četudi v snovnem svetu nematerializirana.”

Pred iško avanturo sem prebral zanimivo knjigo *Duhovni kapital: bogastvo, od katerega lahko živimo*, v kateri zakonca Danah Zorah in Ian Marshal razglabljata o treh vrstah „kapitala“, pri čemer je vsaka povezana z eno od najpomembnejših inteligenc: materialni kapital (IQ = razumska inteligenca = kar mislim), socialni kapital (EQ = čustvena inteligenca = kar čutim) in duhovni kapital (SQ = duhovna inteligenca = kar sem).

Marshal je izdelal lestvico motivov, ki izhaja iz Maslowove piramide potreb (preživetje, varnost in varovanje, pripadnost in družabnost, spoštovanje – ego in samouresničitev – namen), vendar vsebuje kar šestnajst hierarhično razvrščenih motivov, kjer se pozitivni zrcalijo v negativnih in obratno (denimo razsvetlitev – razosebitev, svetovna duša – občutek krivde ali sramu, služenje višjim ciljem – apatija, raziskovanje – prevelika samozavest itd.). Duhovna inteligenca ima skupne lastnosti s kompleksnimi prilagodljivimi sistemi, zanjo pa so značilni samozavedanje, spontanost,

vizija in vrednote, holizem, sočutje, praznovanje različnosti, neodvisnost od polja, vprašanja „zakaj?“, preoblikovanje, pozitivna uporaba hudih življenjskih preizkušenj in občutek poklicanosti. Pišeta tudi o osmih ključnih elementih kulture podjetja, ki so komunikacija, poštenost, medosebni odnosi, zaupanje, moč, resnica, prilagodljivost in pooblaščenje.

Knjiga je (bila) odličen uvod v Ogorevčevo šestdnevno delavnico za tiste, ki ne verjamejo v instant rešitve alias ezoterične aspirine, marveč želijo spremeniti svoje življenje skozi proces aktivnega razreševanja vzrokov. Bilo nas je več kot šestdeset, kar je sprva delovalo klavstrofobično in zadušljivo, a je hkrati ustvarilo močne energije in sinergijski učinek. Učili smo se o karmi, razumevanju sveta in smislu življenja, se soočili s časom pred spočetjem, med in po njem, izbiro staršev, razvojem v maternici in rojstvom v štirih fazah, reševali odnose s starši, partnerji in otroki, se ozaveščali in celostno povezali v celoto telesnega, energijskega in duhovnega bitja.

Za boljšo karmo se je treba znebiti notranje krame, pri čemer izjemno pomaga meditativno preoblikovanje uničevalnega stresa v ustvarjalni izziv, bodisi z osredotočenjem, opazovanjem ali transcendenco. Bojda zadošča kvadratni koren od enega odstotka določene družbene skupine, da lahko prevrednoti vrednote oziroma prispeva h kvantnemu odskoku zavesti, kar denimo pomeni, da bi zadoščali trije „guruj“ na tisoč ljudi, kar sploh ne bi smelo biti tako težko, a se v praksi dozdeva nemogoče. Oči hranimo z lepoto, srce z ljubeznijo, dušo s svobodo.

V slehernem delcu (ne)žive materije je vgravirano celotno vesolje, ki se je z velikim pokom pričelo v neznatno majceni točki. Kar koli, kjer koli in kadar koli je torej hologram, eno je vse in vse je eno. Človek se vertikalno giblje od telesa kvišku prek energije, informacij, duha in čiste zavesti ter horizontalno od moškega do ženskega principa, med katerima se zaradi različnega naboja ustvarja napetost. V družbeni zgradbi živijo prvinski, emotivni, inteligentni in razsvetljeni ljudje, v kleti prebivajo živali, rastline in minerali. Med nami je vse preveč akcij in reakcij ter premalo sozvočja in sinergije.

Ogorevc nas je kot zavzet sledilec in učenec ruskega zdravilca Sergeja Nikolajeviča Lazareva dokončno prepričal, da je nastopil čas za nova spoznanja o delovanju sveta in drugačen pogled ter razumevanje povezav med telesom, umom in duhom. Zavedati se moramo, da nas od zunaj nič ne ogroža ali napada, če nimamo v svoji podzavesti analognega negativnega programa, recimo potlačene agresivnosti, katere vzrok je možno poiskati z regresijo, s popotovanjem v prejšnja življenja. Kadar se počutimo

ogrožene, se moramo stoično vprašati, kaj lahko spremenimo pri sebi, kajti le notranja sprememba lahko preoblikuje tudi zunanje okoliščine.

VII.

Čeprav je Horacijeva in Avrelijeva poanta dobra, da se tisto, po čemer hrepenimo, nahaja prav tu (*Quod petis, hic est*), moramo odpotovati drugam, da začutimo "tu", sebe in svojo bit. Zato je treba vsaj nekajkrat na leto dvigniti zadnjico in se premakniti iz cone udobnosti, ki se s staranjem širi in pogloblja, ter zopet oditi na rajžo kot večni študent na fakulteti za učenje življenja. Tudi jaz bi rad odpotoval do skrajnih meja veselja, skupaj z družino in družčino izbranih prijateljev. Kot pribito drži Flisarjeva misel, da "potovanja ne smemo pojmovati zgolj v geografskem smislu, ker potujemo tudi skozi miselne in fiktivne svetove, ki nam jih ponujajo knjige, filmi, drame, televizija, internet"; za vsakogar je življenje odisejada, v kateri slehernik potuje k svoji Itaki.

Ima morda kdo telefonsko številko Elona Muska, da ga pobaramo, ali nam morda podari nekaj brezplačnih vozovnic za obljubljeni futuristično popotovanje na Mars?